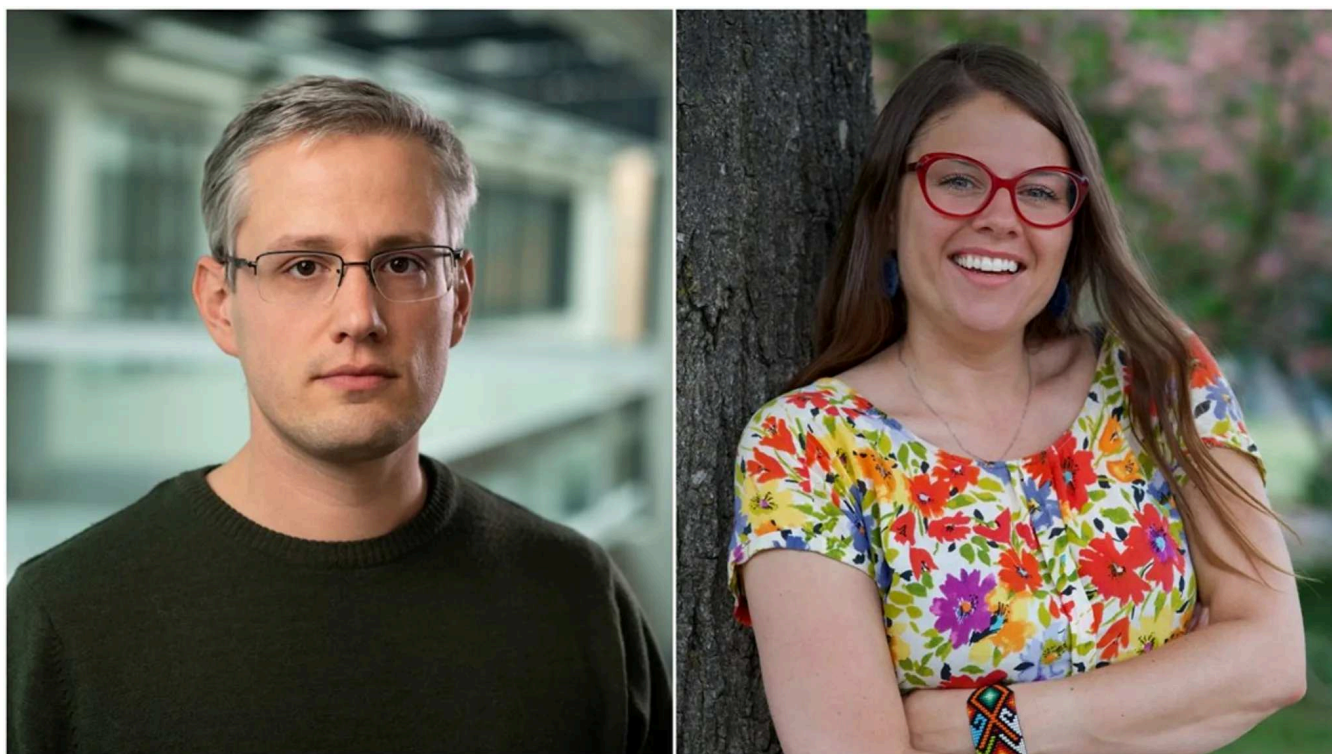

Debatt

Forskare: Därför är personminor en farlig väg för Sverige

Erfarenheten från Afghanistan, Kambodja och Bosnien visar att minor dödar civila långt efter att kriget är över. Sverige kan inte ignorera den kunskapen i säkerhetspolitiska beslut, skriver Henrique Garbino och Priscyll Anctil Avoine från Försvarshögskolan.

Säkerhetspolitik som formas utifrån kunskap blir mer hållbar, skriver debattörerna. Foto: Försvarshögskolan/Guillaume Lamy

20 mars 2026 kl. 04:00

T_T Text

H

Henrique Garbino och Priscyll Anctil Avoine

Doktorand i krigsvetenskap respektive biträdande lektor och forskare i krigsvetenskap, Försvarshögskolan

Detta är en opinionsartikel som speglar skribentens åsikter.

Sverige står inför ett val som för bara några år sedan hade framstått som otänkbart.

Efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och Finlands beslut att lämna Ottawakonventionen har frågan om att återinföra personminor åter hamnat på den säkerhetspolitiska dagordningen.

Men säkerhetspolitiken bör inte formas av rädsla utan av erfarenhet och systematisk analys. Det samlade kunskapsläget visar att personminor har begränsat militärt värde, samtidigt som de medför betydande långsiktiga materiella och humanitära kostnader. De så kallade ”smarta” minorna som ibland lyfts fram löser inte heller de problem som en gång ledde till förbudet.

Minor dödar långt efter kriget

Ottawakonventionen uppstod inte ur abstrakt moralism utan ur väldokumenterade erfarenheter. Från Afghanistan och Kambodja till Bosnien och Angola visar forskningen samma mönster: minor dödar och skadar civila långt efter att konflikten avslutats. De förorenar jordbruksmark, fördröjer återuppbyggnad och hämmar ekonomisk återhämtning i årtionden.

I den svenska debatten antyds ibland att minor i Europa skulle användas mer kontrollerat – noggrant kartlagda, professionellt utlagda och snabbt röjda. Men även högprofessionella arméer har historiskt förlorat kontrollen över minfält på grund av förändrade frontlinjer, väder, bristfällig dokumentation eller den mänskliga faktorn.

“

Även högprofessionella arméer har historiskt förlorat kontrollen över minfält på grund av förändrade frontlinjer, väder, bristfällig dokumentation

Minor kan dessutom flyttas av översvämningar eller töväder eller blir otillgängliga i omstridd terräng. Antagandet att detta inte skulle gälla Sverige bygger mer på föreställningen om nationell särställning än på empiriska bevis.

Begränsat taktiskt värde

Förespråkare av ett svenskt utträde ur Ottawakonventionen hänvisar ofta till Ukraina och menar att minor har visat sitt värde som defensiva vapen. De används utan tvekan i stor omfattning och kan ha taktiskt värde i ett utmattningskrig.

Historiskt har dock även omfattande minfält brutits igenom med samverkande stridskrafter. Minor kan fördröja en framryckning, men stoppar sällan en beslutsam och välutrustad motståndare.

Det är dessutom långt ifrån säkert att framtida konflikter kommer att likna kriget i Ukraina. Drönare, precisionsartilleri och långräckviddiga vapensystem förändrar snabbt krigföringen.

Inom Nato betonas rörlighet, flexibilitet och möjligheten till snabb förstärkning från allierade. Statiska minfält kan därför begränsa inte bara en motståndares utan även det egna manöverutrymmet.

Att basera en långsiktig politik på ett enskilt krigsscenario är en osäker grund för strategiska beslut.

Riskerar både människor och mark

I debatten lyfts ibland moderna självförstörande eller självdeaktiverande minor fram som en lösning på de humanitära problemen. Den typen av teknik fanns dock redan när Ottawakonventionen förhandlades fram på 1990-talet. Staterna var medvetna om den, men valde ändå ett omfattande förbud. Sådana system är inte heller felfria. Och även efter deaktivering kan explosiva rester finnas kvar i marken och detonera vid påverkan.

Här finns också en praktisk motsättning. Om målet är ett långsiktigt gränsförsvar i norra Sverige framstår system som är konstruerade för att stängas av efter några dagar eller veckor som begränsat användbara.

De funktioner som ska göra dem säkrare minskar samtidigt deras militära effekt.

Personminor beskrivs ofta som ett kostnadseffektivt verktyg, men minfält fungerar endast som en del av ett större försvarssystem. De måste övervakas och täckas av eldkraft. Utan personal och stödjande resurser kan de kringgås eller röjas. Historiskt har arméer dessutom drabbats av förluster på grund av sina egna minor.

Kostnaderna upphör inte heller när kriget är över. Minröjning är långsam, farlig och dyr. I ett svenskt sammanhang skulle förorenad mark kunna påverka skogsbruk, infrastruktur och turism i årtionden. Det som framstår som billigt vid anskaffning kan därför generera betydande långsiktiga kostnader.

Långsiktig säkerhet kräver kunskap

Som ny Natomedlem ska Sverige anpassa sig till förändrade säkerhetspolitiska förhållanden. Men medlemskap i alliansen kräver inte användning av personminor. Flera Natoländer, däribland Tyskland, Frankrike och Storbritannien, är fortfarande anslutna till Ottawakonventionen. Fördraget tillåter dessutom samarbete med stater som inte är anslutna, så länge man inte själv använder eller bistår i användningen av förbjudna minor.

Frågan är därför inte om Sverige kan försvara sig utan personminor, utan om sådana vapen verkligen stärker säkerheten tillräckligt för att motivera de dokumenterade riskerna.

“

Att basera en långsiktig politik på ett enskilt krigsscenario är en osäker grund för strategiska beslut

Att ompröva Sveriges långvariga stöd för humanitär vapenkontroll är inte en teknisk detalj. Det handlar ytterst om vilken säkerhetspolitisk väg Sverige väljer: en som drivs av kortsiktiga signaler och maximal flexibilitet, eller en som bygger på långsiktig riskminimering och beprövad erfarenhet.

Historien visar att personminor sällan är strategiskt avgörande, men ofta lämnar bestående skador. Innan Sverige upphäver ett förbud som bidragit till att minska civila lidanden globalt bör landet kräva starka bevis för att detta verkligen skulle ge varaktiga strategiska fördelar.

Säkerhetspolitik som formas av rädsla tenderar att bli reaktiv. Säkerhetspolitik som formas av kunskap kräver mer, men blir också mer hållbar.

Senaste artiklar